

О.М. Мандровний,

методист міського методичного центру

м. Славутич Київської області

**Методичні рекомендації щодо виконання програми з російської мови в
класах з російською мовою навчання в 2015-2016 навчальному році**

(складені відповідно до листа Міністерства освіти і науки, молоді й спорту України від 09.06.2011 р. N 1/9-454 «Про особливості організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах у 2011/12 навчальному році», листа Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України від 01.06.2012 р. N 1/9-426 «Щодо інструктивно-методичних рекомендацій із базових дисциплін», листа Міністерства освіти і науки України від 24.05.2013 р. N 1/9-368 "Про організацію навчально-виховного процесу у 5-х класах загальноосвітніх навчальних закладів і вивчення базових дисциплін в основній школі", листа Міністерства освіти і науки України від 01.07.2014 № 1/9-343 «Про організацію навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах і вивчення базових дисциплін в основній школі», листа Міністерства освіти і науки України № 1/9 – 592 від 30.08.2013 «Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання російської мови та інших мов національних меншин для використання в загальноосвітніх навчальних закладах, де навчаються рідною мовою або вивчають її», листа Міністерства освіти і науки України від від 26.06. 2015 р. № 1/9-305 «Про вивчення базових дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах у 2015/2016 навчальному році»)

1. Вивчення російської мови в класах з російською мовою навчання відбувається за **двома** паралельними програмами:

1.1. у **5-7 класах** за навчальною програмою, розробленою на основі **нового** Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392) і затвердженою наказом Міністерства від 06.06.2012 р. № 664

1.2. у **8-9 класах** за навчальною програмою, розробленою на основі **старого** Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2004 № 24)

2. Міністерство освіти і науки України визначає два варіанти викладання російської мови в загальноосвітніх навчальних закладах: *варіант I* та *варіант II*.

Варіант I – вивчення російської мови в ЗНЗ з **російською мовою навчання.**

Варіант II – вивчення російської мови в ЗНЗ з **українською мовою навчання.**

3. Чинною програмою з російської мови (варіант I) для **8-11 класів** є *програма 2005 року*:

- Російська мова: Програма для 5–12 класів загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання / Н. Г. Озерова, Г. О. Михайловська,

Л. В. Давидюк, В. І. Стативка, К. І. Бикова. – Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2005. – 156 с.

4. Чинною програмою з російської мови (варіант І) для **5-7 класів** є *програма 2013 року*:

- Навчальна програма «Російська мова для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням російською мовою» / Є.П. Голобородько, Н.Г. Озерова, Г.О. Михайловська, В.І. Стативка, Л.В. Давидюк, К.І. Бикова, Л.Г. Яновська, Ж.О. Кошкіна. – К.: ВД «Освіта», 2013 – Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869088/1349869153/

5. Для учнів 10-11 класів викладання російської мови відбувається за наступними програмами:

- Навчальна програма «Російська мова" (**рівень стандарту**) для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою» (за ред.Н.Г.Озерової) – Чернівці: "Букрек", 2005 - Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/
- Фролова Т.Я. Навчальна програма «Російська мова (**академічний рівень**) для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням російською мовою» / Т.Я.Фролова. – Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/
- Навчальна програма «Російська мова (**профільний рівень**) для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням російською мовою» (за ред. Є.П.Голобородько) - Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/

6. Програма вважатиметься виконаною, якщо учитель проведе означену кількість фронтальних та індивідуальних контрольних робіт. До **фронтальних** належать **сім** видів контрольних робіт:

Контрольне тестування з мовної теми;

Контрольне аудіювання;

Контрольне читання мовчки;

Контрольне списування;

Контрольний диктант;

Контрольний письмовий переказ;

1. Контрольний письмовий твір.

До **індивідуальних** контрольних робіт належать **чотири** види:

Контрольний діалог;

Контрольне читання вголос;

Контрольний усний переказ;

Контрольний усний твір.

7. За **варіантом I** мають бути проведені наступні **фронтальні та індивідуальні** види контрольних робіт:

Форми контролю	5 клас		6 клас		7 клас		8 клас		9 клас		10 клас		11 клас	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Знання з мови та мовні вміння	4/3	4/3	4/3	4/3	4/3	4/3	4/3	4/3	4/3	4/3	1	1	1	1
Аудіювання	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1
Говоріння: Діалог	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	–	–	–
усний переказ	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
усний твір	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
Читання: вголос	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	–	–	–
Мовчки	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1
Письмо: слуховий диктант	–	1**	–	1	–	1	–	1	1	1	1	1	1	1
зорово-слуховий диктант	–	1**	–	–	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–
Списування	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
письмовий переказ	–	1	–	1	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–
письмовий твір	–	–	–	–	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1
Загальна кількість показників, на основі яких виводиться загальний бал														
	5	13	5	12	7	12	7	12	7	12				

* Види діяльності, перевірка яких здійснюється індивідуально протягом року (на розсуд учителя); для них не виділяються окремі уроки.

** У 5-6 класі у другому семестрі вчитель проводить зорово-слуховий або слуховий диктант (з урахуванням підготовки класу – I варіант).

8. «Оцінки за проведені контрольні роботи учитель виставляє у відповідні колонки класного журналу: «диктант» («списування»), «аудіювання», «діалог»*, «усний переказ»* та/чи «усний твір»*, «письмовий переказ» та/чи «письмовий твір», «читання вголос»*, «читання мовчки», «зошити». (Позначені зірочкою перевірені роботи у навчанні мов національних меншин, зважаючи на меншу кількість годин, здійснюються не раз на семестр, а раз на рік)».

9. Основною формою перевірки мовної теми, аудіювання і читання мовчки є **тестові завдання**.

10. Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є **контрольне списування або контрольний текстовий диктант** (зорово-слуховий або слуховий).

11. Останній урок вивчення певної мовної теми – **контрольний**, який складається з *двох частин* для організації проведення фронтальних контрольних робіт: в одній частині уроку відбувається тестування з мовної теми, в іншій – одна з трьох фронтальних робіт: або аудіювання, або читання мовчки, або диктант (списування).

12. Фронтальне тестування з мовної теми має *свої особливості*:

1. «Перевірці підлягає **мовний матеріал**, необхідний в першу чергу для правильного використання мовних одиниць» (а не мовна теорія)
2. «Обсяг завдань визначається таким чином, щоб контрольна перевірка за певною темою **тривала 15-20 хвилин** (з огляду на можливості виконання завдання учнем середнього рівня підготовки)».
3. «Рекомендується пропонувати учням **6 завдань**, складність яких збільшується від класу до класу»
4. «До кожного завдання учням пропонується дібрати **власні приклади**».

13. «Фронтальні контрольні роботи з аудіювання та читання мовчки здійснюються лише один раз на рік наприкінці другого семестру». Можливий варіант проведення контрольного аудіювання у I семестрі як частини контрольного уроку за результатами теми № 1, а контрольного читання мовчки у II семестрі як частини контрольного уроку за результатами теми № 3

14. «Оцінювання говоріння здійснюється індивідуально шляхом поступового накопичення оцінок протягом семестру, щоб кожний учень за семестр (рік) одержав мінімум одну оцінку за виконання завдань на побудову **діалогу, усного переказу, усного твору**.

Читання вголос оцінюється також індивідуально один раз на рік, оцінки накопичуються протягом семестру». (Лист МОН України № 1/9–592 від 30.08.2013) «За умови, коли учитель має можливість здійснити додаткову перевірку того чи іншого виду навчальної діяльності (наприклад, провести перевірку аудіювання не один раз, а двічі на рік, перевірку читання вголос у окремих учнів не один раз, а двічі), то для виведення підсумкової оцінки береться **кращий показник** з відповідного виду роботи». (Лист МОН України № 1/9–592 від 30.08.2013)

Хоча таблиця видів контролю (п.п. 10-12) пропонує оцінки за індивідуальні контрольні роботи (яких чотири види) виставляти у II семестрі, існує практика пропорційного перерозподілу зазначених контрольних робіт між семестрами: **в I семестрі** оцінити *діалог та усний переказ* (програма в I семестрі пропонує написання навчальних переказів), **у II семестрі** – *читання вголос та усний твір* (програма в II семестрі пропонує написання навчальних творів). Оцінка за названі види мовленнєвої діяльності вважається поточною і враховується в межах найближчої теми.

15. Один раз на семестр у кожному класі окремо здійснюється контроль за орфографічною та пунктуаційною грамотністю учнів (**контрольне списування або диктант**). Контрольний диктант (списування) слід провести перед останньою контрольною роботою кожного семестру і оцінку за нього врахувати як поточну при виставленні тематичної.

16. Контрольний диктант (списування) може бути проведений протягом частини контрольного уроку, на якому інша частина відводиться на виконання тестових завдань, а може й на окремому уроці. Якщо учня не було на уроці, то він не писатиме контрольний диктант в інший час.

17. «Ведення зошитів оцінюється від 1 до 12 балів щомісяця протягом семестру і вважається поточною оцінкою. Під час перевірки зошитів враховується наявність

різних видів робіт, грамотність, охайність, уміння правильно оформити роботи». (Лист МОН України № 1/9–592 від 30.08.2013)

Під час виставлення оцінок за ведення зошитів проти прізвищ тих учнів, які були **відсутні протягом певного місяця**, замість оцінки виставляється «**н/а**», тобто «не атестований»

18. Видами оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови є *поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна підсумкова атестація*.

19. **Поточною оцінкою** вважається оцінка за виконання учнем комплексу завдань протягом певного уроку, яка виставлена в колонку під датою такого уроку.

Між тим до поточних оцінок зараховані оцінки за наступні контрольні роботи:

- Контрольний диктант
- Контрольне списування
- Контрольний письмовий переказ;
- Контрольний письмовий твір.
- Контрольне аудіювання;
- Контрольне читання мовчки;
- Контрольний діалог;
- Контрольне читання вголос;
- Контрольний усний переказ;
- Контрольний усний твір.

(Наказ МОН України від 03.06. 2018 № 496 «Про затвердження Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11 (12) класів загальноосвітніх навчальних закладів»: «При оцінюванні кожного з видів мовленнєвої діяльності (українська мова, іноземні мови, мови національних меншин) оцінки виставляються та враховуються як поточні»).

20. **Тематична оцінка** виставляється на основі поточних з урахуванням оцінки за контрольну роботу. Якщо учень був відсутній під час написання цієї контрольної роботи, він її не писатиме в інший час, і тематична оцінка йому виставлятиметься лише на підставі поточних.

«При виведенні тематичної оцінки, яка визначає рівень опанування учнями тієї чи іншої мовної теми (звуки і букви, частини мови, просте речення тощо) слід враховувати таке. Фронтальною формою перевірки результатів навчання з цього

аспекту мовного курсу є **контрольна робота з теми**, яка складається із завдань тестового характеру. Оцінки за цю роботу виставляють у класному журналі з позначенням дати її виконання. Окрім того, здійснюється *поточне оцінювання* навчальних досягнень учня у засвоєнні мовного матеріалу і *його результати* враховуються у виведенні *підсумкової оцінки за тему*. Рекомендується враховувати при виставленні поточних оцінок і вміння учнів працювати самостійно з навчальним матеріалом, у парах і групах у взаємодії з однокласниками під час розв'язання навчальних проблем.

Наприклад, якщо за контрольну роботу з теми учень отримав **8 балів**, а серед поточних оцінок переважають значно **нижчі** (або значно **вищі**) бали, то тематичну оцінку **знижують (підвищують) на 1–2 бали** (залежно від різниці між показниками поточного оцінювання та результатами перевіркової роботи)». (Лист МОН України № 1/9–592 від 30.08.2013)

21. «**Семестровий бал** виводиться на основі тематичних оцінок, кількість контрольних робіт визначається таблицею переліку контрольних видів робіт». (Лист МОН України № 1/9–592 від 30.08.2013)

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 21.08.2010 р.

№1/9-580 щодо вивчення у загальноосвітніх навчальних закладах предметів інваріантної складової робочого навчального плану в 2010/2011 навчальному році «**семестрове оцінювання** здійснюється на підставі тематичних оцінок і має бути **наближеним до середнього арифметичного від суми балів** тематичного оцінювання. При цьому слід враховувати динаміку особистих навчальних досягнень учнів з предмета, важливість теми (тривалість її вивчення, складність змісту, ступінь узагальнення матеріалу тощо), але завжди **на користь учня**.

Наприклад, за відсутності однієї тематичної оцінки (учень був не атестований (н/а) з поважної причини) семестровий бал має виставлятися на підставі наявних тематичних оцінок **на користь дитини**, з урахуванням самостійного засвоєння нею матеріалу попередньої теми, за яку виставлено "н/а".

22. «**Річний бал** виставляється на основі семестрових балів». (Лист МОН України № 1/9–592 від 30.08.2013)